

Ta veseli dan
ali
Matiček se ženi

Anton Tomaž Linhart (1756, Radovljica - 1795, Ljubljana)

O avtorju :

Oče je bil po rodu Čeh in je imel nogavičarsko obrt, mati pa je bila Radovljčanka. Družina je bila številna, zato niso lagodno živeli. Radovljška osnovna šola ga je uspešno pripravila za ljubljansko gimnazijo, ki jo je končal z odličnim uspehom. Potem se je verjetno zaradi gmotnih razmer odločil, da bo menih. Odšel je v stiški cistercijanski samostan, toda po dveh letih razočaran izstopil in odpotoval na Dunaj, kjer je študiral finančne, policijske in trgovske vede. Ko se je vrnil v Ljubljano, je bil hudo razočaran ker ni mogel dobiti službe. Čez čas je postal slabo plačan škofijski arhivar, po dveh letih pa se mu je posrečilo dobiti državno službo. Nato je postal knjižni revizor, po opravljenem izpitu pa kresijski šolski komisar nato se je poročil s hčerjo ljubljanskega gostilničarja, ki mu je rodila dve hčerki. Nato je bil postavljen za tajnika deželnevlade. Umrl je zgodaj, saj niti 39 let zaradi srčne kapi. Trajno mesto v slovenskem slovstvu in kulturi si je pridobil s svojima komedijama in zgodovinopisjem.

O delu :

Linhart je bil bolj svobodomiseln kot drugi, v njem so najbolj odmevale ideje francoske revolucije. Po začetni poeziji v nemškem jeziku se je lotil dramatike in zgodovinopisja. Napisal je komediji Županova Micka in Ta veseli dan ali Matiček se ženi. Res ju je priredil po tujih predlogah, vendar ju je prilagodil našim razmeram in značilnostim. Prva je bila na veliko veselje slovenskih rodoljubov uprizorjena v Ljubljani v letu francoske revolucije in je pomenila edinstven dogodek za slovensko javno besedo. Obe besedili sta pokazali na veliko moralno moč preprostega slovenskega človeka, ki se je vtem izkazal daleč nad plemiško gospodo. Prav tako jo je prekašal v bistrosti. Linhartova svobodomiselnost je kristalno jasna tudi v njegovem poskusu orisa zgodovine Slovencev. V drugi polovici 18. stoletja se je v Evropi marsikaj dogajalo. Moč fevdalcev se je krhala, meščanstvo pa se je krepilo, bogatelo in si želelo pridobiti oblast. Izbruhnila je velika francoska revolucija (1789). Duhovno življenje so razgibavale ideje razsvetljenstva, geslo francoske revolucije je bilo: "Svoboda, enakost, bratstvo!" Bilo je kot nalašč tudi za Slovence, toda zgodba našega osvobajanja je bila še dolga. Ni pa dvoma, da so zlasti med slovenskimi izobraženci te ideje zanesle svežo sapo in vzbudile pričakovanja. Naši najbolj zvesti razsvetljenci so se zbirali okrog barona Žige Zoisa, zelo premožnega in tudi sila razgledanega človeka, ki je spodbujal in gmotno podpiral slovstveno delovanje. Vse to je vplivalo na nastanek dela Ta veseli dan ali Matiček se ženi. To delo je priredba francoske igre Figarova svatba. Povedati naj bi hotela, kako preprosti kmetje s svojim preprostim, kmečkim mišljenjem lahko ukanejo gospodo. Ljudem naj bi povedala, naj

se uprejo fevdalcem, ki jih izkoriščajo. Delo je priredba, a je popolnoma postavljena in preurejena za naše razmere. Ima klasično zgradbo; zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova, kjer je vrh v sodbi Matičku. Komedija je napisana razsvetljensko. To delo je komedija ali veseloigra v petih dejanjih (aktih). Vzbuja komičnost z govorjenjem, značajsko podobo nastopajočih oseb, s situacijsko komiko, itd. Ostale sestavine pa so še vedrina, razigranost in satiričnost.

Vsebina :

Igra Matiček se ženi se odvija na gradu na Gorenjskem, blizu neke vasi. Matiček in njegova zaročenka si urejata svoje novo prebivališča, ki jima ga je dodelil njun baron. Matičku se niti sanja ne, da jima je baron to sobo dal in ga povišal samo zato, da bi si lahko krajšal čas z njegovo izvoljenko. Ko to izve od Nežke, popolnoma pobesni in napove maščevanje vsem, ki so bili v to goljufijo vpleteni. Kmalu zatem pride Zmešnjava, deželski advokat, ki Matičku pove, da mora za ženo vzeti Smrekarico, ki mu je nekdanj posodila denar. Vse to je napisano v pogodbi. Medtem Tonček, ki je študent, ki je tam na počitnicah Nežko prosi, naj mu od baronove žene prinese podvezo, da jo bo imel za spomin, ker se vrača v Ljubljano. Nato v sobo pride baron in Tonček se skrije za stol, medtem baron Nežko nagovarja, da jo ljubi. Ko se oglasi Žužek, novi vrtnar, se tudi baron skrije. Tako eden drugega zasačijo; Žužek barona, baron pa Tončka, ki se je ves čas skrival. Matiček pripelje godce in kmečke fante ter dekleta in vsi prosijo barona, če bi jim odstopil grad za zabavo. Matiček nato še prosi barona, če bi na tej zabavi postavil venček Nežki na glavo, saj je on nevesta. Baron se na vse načine umika, a Matiček se ne da prepričati. Nato ga še prosijo, če Tonček lahko ostane v gradu. Baron mu je pripravljen odpustiti neprijetni dogodek, ko ga je zasačil skupaj z županovo hčerjo, a Tonček mora vseeno iti. Matiček pa vse skupaj organizira tako, da bo Tonček ostal, le da bo skrit, saj naj bi on šel v gozdiček, kjer naj bi se ponoči dobila baron in Nežka. Ko ga oblačijo v ženske obleke, v sobo pride baron in Tonček se skrije v drugo kamrico, kjer ga baronica zaklene. Baron posumi, da je nekdo notri in zahteva ključ. Ker ga ne dobi, se odloči, da bo nasilno vdrl. Ko odide po potrebno orodje, Tonček uide skozi okno in se pri tem lažje poškoduje. Baron je nato osmešen, ker je imel toliko dela za prazen nič. Težave pa se pojavijo, ko kasneje na zabavi nek pijani fant izda pobeg Tončka baronu, a ga Matiček izmaže.

V kasnejšem pogovoru Nežke z baronom mu Nežka obljubi, da bo ponoči prišla v gozdiček le, če bo za poroko z Matičkom dobila še doto. Vrh ta komedija doseže v sodbi Matičku, kjer odločajo ali se bo moral poročiti s Smrekarico ali ne. Tu Matiček vse potolče, na koncu pa še najde očeta, ki je Žužek in mati, ki je Smrekarica. V četrtem aktu se Nežka in Baronica pripravljata, kako bosta zasačili, ker je hotel varati svojo ženo. Odvije se tudi ceremonija, kjer pa Nežka pri predaji venčka baronu da listek, da ga

vzpodbudi k srečanju ponoči. Za ta zmenek pa zve Matiček, ki pobesni, saj ne ve za Nežkine in baroničine namere, kako jo bosta zagodli baronu. Matiček je ljubosumen, ker ne ve, da bo baronica prišla preoblečena v Nežiko, Nežika pa v baronico, zato jima je priredil "časten sprejem". Ko je vse nared in čakajo, da se prikažeta baron in Nežka, Matiček negoduje nad baronom in ga primerja s seboj. Če ne bi baron imel denarja in oblasti, ne bi bil dober niti za služenje Matičku. Ko se na vrtu pojavita baronica in Nežka, preoblečeni ena v drugo, nastane prava zmešnjava. Najprej Tonček stopi do "Nežke" in jo zapeljuje. Nato pride baron in ko to vidi, pobesni. Tonček uide v lope. Matiček se približa, da bi ju presenetil, a mu baron da zaušnico, misleč, da je Tonček. "Nežka", ki je v resnici baronica, barona sprašuje, če svoje žene ne ljubi več. Dobi odgovor, da jo ima še rad, a pogreša vse, kar ima Nežka. Da ji tudi prstan in dvakratno doto. Z baronom gresta v lope, ker je šel mimo Matiček. Nato baron zbeži. Ko Matiček že hoče sprožiti povod, ga Nežka kot baronica ustavi. Matiček ji nato hlini svojo ljubezen, saj še prej ugotovi, da je to v resnici Nežka. Ko ga začne karati, jo porazi s tem, da ji pove, da je vedel, kdo je ona. Ko se nato baron zopet približa, vidi, da je pri gospe, podobni njegovi ženi, neki moški. Ko ugotovi, da je ta Matiček, ga da prijeti. Nato zapove enega za drugim privleči iz lope. Pokaže se, da so bili notri še Tonček, Jerca, županova hči ter nazadnje še preoblečena Nežka. Baron jo na vse načina obsoja in ji noče odpustiti. Ko pa zve resnico, da je bila "Nežka", s katero je bil malo prej, njegova žena, mora sam prositi za odpuščanje. Ko ga dobi, se vse dobro izteče, baron godce povabi, da naj ostanejo na dvorcu, dokler se Matiček in Nežka ter Žužek in Smrekarica ne poročijo. Na koncu še vsi skupaj zapojó.

Oznaka oseb :

Matiček :

Matiček je primer podložnega, ki naj bi ubogal gospodarja ne glede na vse ostalo. Toda Matiček ima v glavi več soli, kot njegov gospodar in jo zna tudi pametno uporabiti. S svojo domiselnostjo je barona večkrat speljal na led. Toda kljub vsemu je ostal zvest svoji nevesti, ki jo je brezmejno ljubil. Ko je mislil, da ga je prevarala, se je bil pripravljen spoprijeti s samim baronom.

Nežka:

Nežka je bila podobna Matičku, le da je bila ženska in so ji šle po glavi drugačne vrste spletkarij. Bila je ženska, ki se je znašla v vsakem položaju, ob vsaki priložnosti. Sploh se ni bala barona in gospodarice. Pomagala je celo spraviti barona na led, in to kar trikrat. Zelo je ljubila Matička, zanj je bila pripravljena dati vso svojo doto.

Baron Naletel :

Za barona je Linhart izbral zelo primerno ime, saj je v enem dnevu "naletel" kar trikrat.

Dolgočasje in brezkrbnost sta ga privedli do tega, da je postal ukazovalen in zaverovan vase. Vse ženske so bile boljše od njegove žene, pa čeprav je ves čas vedel, da ga ljubi in da on ljubi njo.

Gospa :

Gospa je bila ženska, ki bi storila vse, da bi spet pridobila pozornost svojega moža. Pokazala je svojo spretnost v spletkah in moža večkrat speljala na napačno sled. Bila je zelo razumevajoča do malega Tončka in ga skrivala pred baronom.

Tonček :

Tonček je sramežljiv študent, ki mu je srce gorelo za gospo. Rad je imel ženske in dekleta. Zelo se je bal barona, saj bi skočil skozi okno, samo da bi mu pobegnil.